

VADE FARKLARININ TÜRKİYE MUHASEBE STANDARTLARINA GÖRE KAYDEDİLMESİNİN BANKA KREDİLERİ İLE İLİŞKİSİ ÜZERİNE BİR DEĞERLENDİRME

AN ASSESSMENT THE RELATIONSHIP BETWEEN BANK LOANS OF TO THE ACCOUNTING REGISTRATION OF TURKEY OF DIFFERENT IN MATURITY.

Ramazan YANIK¹

ÖZET

Türkiye muhasebe standartlarına göre işletmelerin ana faaliyet gelirleri olan satışların ve satışa konu olan malların sağlanmasına ilişkin alış kayıtlarında vade farklarının faiz gelirleri ve finansman giderleri olarak kaydedilmesi gerekmektedir. Bu durum, piyasada cari olan vade farkı oranlarının banka kredi oranları ile karşılaştırılabilmesini beraberinde getirecektir. Kredi oranları ile piyasa cari oranlarının bu bağlamda karşılaştırılması, maliyet ve gelir açısından avantajlı olacak seçeneklerin tercih edilmesi sonucunu doğuracaktır. Banka kredi oranlarının piyasada cari vade farkı oranlarından daha düşük ve maliyet açısından avantajlı olduğu sektörlerde, banka kredisi kullanımlarının hem üretici hem de tüketici açısından artması beklenmektedir.

Anahtar Kelimeler: *Vade farkı, TMS, kredi faiz oranları*

ABSTRACT

Turkey in accordance with accounting standards, the main operating income of companies subject to the sales and sales records of long-term differences in the provision of goods, interest income and finance costs should be recorded as. This is the current market rate of interest cost to be compared with bank lending rates will bring. Credit rates and the current market rate will be advantageous in terms of cost and revenue comparison in this context is preferred options will result. Difference between the current maturity of the Bank's loan rates lower than those available in

¹ Yrd.Doç.Dr., Atatürk Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, İşletme Bölümü Öğretim Üyesi.

the market and is advantageous in terms of cost sectors, as well as the use of bank loans is expected to accelerate in terms of both producer and consumer.

Key words: *Maturity differences, Turkey Accounting Standards, Loan interest rates*

1. GİRİŞ

Sanayi işletmeleri üretimde kullanmak üzere satın aldıkları hammadde ve malzemeleri, ticaret işletmeleri ise ticari faaliyetlerine konu yaptıkları ticari malları nakden satın alabilmekle birlikte finansman durumuna göre satıcı kredilerine başvurmak durumunda kalmaktadırlar.

Satıcıların işletmelere sağladıkları krediler bir vade farkı içermekte ve bu vade farkları sektörler açısından farklı oranlarda oluşmaktadır. Tek düzen hesap planı kullanılarak Muhasebe Sistemleri Genel Uygulama Tebliği doğrultusunda yapılan muhasebe kayıtlarında vade farkı tutarları satış tutarı içerisinde muhasebeleştirilmektedir. Bununla birlikte vade farklarının ayrıca izlenmesi için ilave hesapların kullanılması da söz konusu olmaktadır.

Vade farklarının mevcut muhasebe uygulamalarına göre belirtilen her iki şekilde kaydedilmesi de, vade farklarının bankalar tarafından uygulanan cari faiz oranları ile karşılaştırılması sonucunu doğurmamıştır. Bu çalışmada vade farklarının Türkiye Muhasebe Standartlarına göre gelir ve gider hesaplarında etkili bir şekilde takip edilmesi durumunda, bankalar tarafından uygulanan cari faiz oranları ile vade farklarının mukayese imkanının ortaya çıkma durumu ve bu karşılaştırma fırsatının ortaya çıkaracağı sonuçlar değerlendirilmeye çalışılacaktır.

2. TEK DÜZEN MUHASEBE SİSTEMİNE GÖRE ALIŞ-SATIŞ İLİŞKİN VADE FARKLARININ KAYDEDİLMESİ

2.1. Alışların maliyet bedeli ile kaydedilmesi

Tek düzen muhasebe sisteminde mal ve hizmet alışları, maliyet bedeli ile ilgili varlık veya maliyet hesabının borçlu kısmına kaydedilir.

Örnek: İşletme 4.000 TL maliyetli malları kredili şekilde satın almıştır. Alış bedeli üzerinden % 18'lik KDV tutarı faturaya ilave edilmiştir.

153 TİCARİ MALLAR	4.000	
191 İNDİRİLECEK KDV	720	
320 SATICILAR		4.720

2.2. Satışların Kaydedilmesi

2.2.1. Satış bedeli ile kayıt

Tek düzen muhasebe sisteminde mal ve hizmet satışlarından elde edilen gelirler, maliyete ilave edilen kâr ile birlikte, satış fiyatıyla yurt içi satışlar hesabının alacaklı kısmına kaydedilir.

Örnek: İşletme 10.000 TL maliyetli malları % 50 kâr ile kredili olarak satmıştır. Satış bedeline uygulanacak KDV oranı % 18'dir.

120 ALICILAR	17.700	
600 YURT İÇİ SATIŞLAR		15.000
391 HESAPLANAN KDV		2.700

2.2.2. Satış bedelinin içerdiği vade farkının ayrıca kaydedilmesi

Tek düzen muhasebe sistemine göre, vade farklarını ayrıca kaydetmek isteyen işletmeler satış bedelinin peşin tutarını 600 Yurt içi satışlar hesabının alacaklı kısmına kaydederler. Peşin satış bedeline ilave edilen vade farkı tutarı ise 602 Diğer Gelirler hesabının alacaklı kısmına kaydedilir. (Sürmen;2012;217)

Örnek: İşletme 20.000 TL maliyetli malları, peşin fiyatlar için belirlenen %20 kâr bedeli ile 3 ay vadeli olarak satmıştır. Satışın peşin bedeline eklenen 3 aylık vade farkı tutarı 1.000 TL olarak hesaplanmıştır. KDV oranı %18 olarak hesaplanacaktır.

120 ALICILAR	29.500
600 YURT İÇİ SATIŞLAR	24.000
602 DİĞER GELİRLER	1.000
391 HESAPLANAN KDV	4.500

3. TÜRKİYE MUHASEBE STANDARTLARINA GÖRE ALIŞ VE SATIŞ İŞLEMLERİNİN KAYDEDİLMESİ

3.1. Türkiye Muhasebe Standartlarına Göre Mal Alış Kayıtları

Uluslararası Muhasebe Standartları 2 Stoklar standardı, stokların maliyetlerinin belirlenmesi ve gider kaydedilme esası da dahil olmak üzere muhasebeleştirme yöntemlerinin belirlenmesini amaçlamıştır. (Deloitte;2011;59) UMS 2 stoklar standardının TMSK tarafından belirlenen paralel uygulaması TMS 2 Stoklar standardı olarak ortaya konulmuştur.

TMS 2 stoklar standardı, stokların ilk olarak maliyet bedeli ile muhasebeleştirilmesini öngörür. Stokların maliyeti bu kapsamda nakliye, yükleme-boşaltma giderleri ve stokla doğrudan ilişkili diğer giderlerden ticari iskonto, diğer indirim ve ödeneklerin düşülmesiyle bulunan toplamdan oluşmaktadır. (PwC;2008; 43)

Türkiye Muhasebe Standartlarından TMS 2 Stoklar standardına göre, alış bedeli ile kaydedilen stokların alış bedeli vade farklarından arındırılmaktadır. Böylece vade farkları ertelenmiş borçlanma maliyeti niteliğinde 322 Ticari Borç Reeskontu hesabının borçlu kısmına kaydedilir. Bu hesaptaki tutar daha sonra 780 Finansman Giderleri hesabına aktarılır. Nihai olarak stokların vade alımından kaynaklanan vade farkları faiz gideri olarak muha-

sebeleştirilirken, stokların alış maliyeti peşin bedelleri olarak kayıtlarda yer alır. (Akbulut ve Yanık;2010;127)

Örnek: İşletme 14.000 TL maliyetli malları 3 ay kredili şekilde satın almıştır. Alış bedeli üzerinden hesaplanan vade farkı tutarı 1.200 TL olup, KDV oranı % 18 olarak alınacaktır.

153 TİCARİ MALLAR		14.000	
322 TİCARİ BORÇ REESKONTU		1.200	
191 İNDİRİLECEK KDV		2.736	
	320 SATICILAR		17.936

Bu şekilde kaydedilen vade farkı tutarı, ilgili mali tablo hazırlama dönemi sonunda 780 Finansman Giderleri hesabına aktarılır.

780 FİNANSMAN GİDERLERİ		2.736	
	322 TİCARİ BORÇ REESKONTU		2.736

3.2. Türkiye Muhasebe Standartlarına Göre Mal Satış Kayıtları

Türkiye Muhasebe Standartlarından TMS 18 Hasılat standardı uyarınca; satış bedelinin içerdiği vade farkı satış bedelinden düşülerek 122 Ticari Alacaklar Reeskontu hesabının alacaklı kısmına kaydedilirken, satış bedelinin peşin tutarı 600 Yurt İçi Satışlar hesabının alacaklı kısmına kaydedilir.

Satış bedelindeki vade farkının finansman amacı taşıması bu konu için vade farkının ayrıştırılması gerekesidir. (Sevilengül;2011;683) Vade farkının ayrıştırılması elde edilen gelirin satıştan değil finansman sağlanmasından kaynaklanması nedeniyledir. (Örten, Kaval ve diğerleri;2007; 274)

Satış bedelinin nominal tutarı ile gerçeğe uygun değeri arasındaki fark, hem Stoklar standardı hem de TMS 39 Finansal Araçlar: Muhasebeleştirme ve Ölçme standardına göre faiz geliri olarak muhasebeleştirilir. (TMSK; 2008; 413)

122 Ticari Alacak Reeskontu hesabında kaydedilen tutar dönem sonunda 642 Faiz Gelirleri hesabına aktarılarak kapatılır.

Örnek: İşletme 45.000 TL tutarında satış yapmış olup, bu tutarın 5.000 TL'lik kısmı satışa ilişkin vade farkı tutarıdır. KDV oranı % 18 olarak hesaplanmıştır.

120 ALICILAR	53.100	
600 YURT İÇİ SATIŞLAR		40.000
122 TİCARİ ALACAK REESKONTU		5.000
391 HESAPLANAN KDV		8.100

Dönem sonunda 122 Ticari Alacak Reeskontu hesabında yer alan tutarın 642 Faiz Gelirleri hesabına kaydedilmesi kaydı aşağıdaki gibi olacaktır:

122 TİCARİ ALACAK REESKONTU	8.100	
642 FAİZ GELİRLERİ		8.100

4. Mal Alış İşlemlerinde Banka Kredisi Kullanılması

İşletmeler bankalardan ve finans kuruluşlarından kredi sağlayarak mal alışlarını peşin bedel üzerinden gerçekleştirebilirler. Bu durumda krediye ilişkin faiz tutarı vade sonunda kredi ile birlikte geri ödenecek olup, 780 Finansman Giderleri hesabına kaydedilir.

Örnek: A işletmesi mobilya sektöründe faaliyet gösteren ve genç odası takımları üretimi yapan lider firmalardan birinin bölge bayisidir. A işletmesinin mal alışları için ödemesi gereken yıllık vade farkı oranı % 30'dır.

İşletme ticari kredi kullanması durumunda bankaya ödeyeceği yıllık faiz maliyetinin toplam % 14 olduğu bilgisine sahiptir. İşletme bankadan kredi kullanıp, mal alış bedelleri üzerinden maliyet avantajı sağlamayı amaçlamaktadır.

İşletme peşin tutarı 50.000 TL olan malları bankadan kredi çekmek suretiyle satın almayı tercih etmektedir. Alışa ilişkin KDV oranı % 18'dir.

102 BANKALAR	50.000	
		300 BANKA KREDİLERİ
		50.000

Mal alış kaydı aşağıdaki gibi olacaktır.

153 TİCARİ MALLAR	50.000	
191 İNDİRİLECEK KDV	9.000	
		102 BANKALAR
		320 SATICILAR
		50.000
		9.000

Alınan malların vadesine paralel olarak krediye işleyen faiz oranı % 13 olup, faiz maliyetini artıran diğer masraflar toplamı peşin satış bedelinin % 1'i

kadardır. Yani krediye ilaveten ödenecek olan faiz ve masraflar toplamı 7.000 TL'dir.

780 FİNANSMAN GİDERLERİ	7.000
300 BANKA KREDİLERİ	50.000
102 BANKALAR	57.000

4.2.Kredi Faiz Oranlarının Cari Vade Farkı Oranları ile Mukayesesine İlişkin Uygulama

Çalışmaya konu teşkil etmek üzere, Mobilya sektöründe lider 3 üretici firmanın bayilerine vadeli satışlara ilişkin uyguladığı vade farkı oranları sorulmuş ve sonuçlar aşağıdaki tabloda gösterilmiştir.

Tablo 1.1. Mobilya Sektöründe Satışlara Uygulanan Yıllık Cari Faiz Oranları

Firma İsmi	Üretilen mamuller	Satışlara Uygulanan Yıllık Ortalama Vade Farkı
A Firması - Kayseri	Kanepe- Oturma grubu Ev mobilyası	% 20
B Firması - İnegöl	Genç Odası Mobilya Serileri	% 30
C Firması - Ankara	Ankara Mobilya Yatak-Yemek Odası takımları	%25

Çalışmaya konu teşkil etmek üzere, kamu bankalarından ve özel bankalardan alınan veriler ışığında ticari kredilere uygulanan ortalama faiz oranları ve ilave faiz masrafları aşağıdaki tabloda görülmektedir. Faiz oranları ve maliyetlere ilişkin oranlar tam sayı olarak ifade edilmek için yuvarlanarak gösterilmiştir.

Tablo 1.2. Mobilya sektörüne İlişkin Bankalar Tarafından Sağlanan Ticari Kredilerin Yıllık Ortalama Faiz Oranları

Banka ve kredi kuruluşu türü	Ticari kredilere İlişkin Ortalama Faiz Maliyeti
Kamu bankası	% 13 + % 1 = % 14
Özel bankalar	% 12 + % 1 = % 13

(Kaynak: www.akbank.com; www.bankasya.com.tr; www.finansbank.com.tr; www.garanti.com.tr/tr/; www.halkbank.com.tr; www.vakifbank.com.tr; www.yapikredi.com.tr; www.ziraat.com.tr)

4.3. TMS'ler ile Alış ve Satışların Kaydedilmesinin Ticari Krediler Üzerine Etkisinin Değerlendirilmesi

TMS 2 Stoklar standardı ile mal alışlarını kaydetmek durumunda olacak mobilya sektörü bayileri, vade farklarının 780 Finansman giderleri olarak muhasebeleştirilmesi sonucunda, alternatif olarak banka kredilerini değerlendirme ve bu suretle maliyet avantajı sağlama eğiliminde olacaklardır.

Stoklar standardına göre vade farklarının kaydedilmesi, finansman giderlerini minimize etme arayışında olacak işletmelere kolay şekilde elde ettikleri fakat daha yüksek maliyetlere katlanmak durumunda oldukları satıcı kredilerini tekrar gözden geçirme gerekliliğini ortaya koyacaktır.

Dönemler itibariyle ödenen faiz giderlerinin karşılaştırılması ise banka kredilerinin satıcı kredilerinden daha cazip şartlar içerdiğini göstermiş olacaktır. Bu cazip maliyet olanağının işletmeleri satıcı kredileri yerine banka kredisi kullanmaya yönlendirmesi çalışmanın ortaya koyduğu sonuçların bir beklentisi olarak yansımaktadır.

Satışların TMS 18 Hasılat standardı ile kaydedilmesi ise, vade farklarından elde edilen faiz gelirlerinin müşteri işletme üzerinde maliyet ağırlığı oluşturduğunu gösterecektir. Bu nedenle vade farkı oranlarının hafifletilmesi yönünde satıcı işletmelerde bir algı oluşması beklenmektedir.

5. SONUÇ

TMS 2 Stoklar standardına göre mal alışına ilişkin vade farkları 780 Finansman gideri olarak muhasebeleştirilir. Bu durumda 780 Finansman giderleri hesabına kaydedilen banka kredi faizlerinin vade farkları ile karşılaştırılması sonucunu ortaya koyacaktır. Mobilya sektöründe uygulanan cari vade farkı oranları bankaların kredi faiz oranlarının üstünde olup, daha yüksek tutarda finansman gideri olarak sonuçlanmaktadır. Bu nedenle, işletmelerin

stoklar standardı ile kayıt yapması, banka kredisi ile vade farklarını ikame etmeleri yönünde yol gösterici olacaktır.

Vade farklarının banka kredileri ile ikame edilmesinin, bankaların ticari kredi kullandırmalarında artışla sonuçlanması beklenmektedir.

Vade farklarının banka kredileri ile karşılanmasının bir diğer sonucu, kayıt dışı kalma ihtimali bulunan bu gelirlerin bankacılık sistemindeki etkin ve kurumsallaşmış kayıt sistemleri aracılığıyla kayıt dışılıktan kurtarılmasıdır.

Mobilya sektöründe faaliyette bulunan bayilerin bankaların daha ucuz maliyetli kredilerini emsal göstererek bir pazarlık gücü elde etmeleri de çalışmanın sonuçlarından bir diğeridir.

KAYNAKÇA

Deloitte. (2008) *Uluslararası Finansal Raporlama Standartları UFRS Cep Kitapçığı*, İstanbul

IAS 2 , <http://www.ifrs.org/Documents/IAS2.pdf>, erişim: 15.2.2012

Örten, R., Kaval,H. ve Karapınar, A. (2007). *Türkiye Muhasebe- Finansal Raporlama Standartları (TMS-TFRS)*, Gazi Kitabevi, Ankara

Özerhan, Y. ve Yanık, S. (2010) *IFRS/IAS ile Uyumlu TMS/TFRS Açıklamalı ve Örnek Uygulamalı Türkiye Muhasebe Standartları ve Türkiye Finansal Raporlama Standartları*, Türmob Yayınları, No: 377, Ankara

PricewaterhouseCoopers, (2008). *UFRS Cep Kılavuzu*, İstanbul

Sevilengül, O. (2011) *Genel Muhasebe*, Gazi Kitabevi, 16.Baskı, Ankara.

Sürmen, Y., (2012). *Muhasebe 1*, Celepler Matbaacılık, Trabzon.

TMSK. (2008). *Uluslararası Finansal Raporlama Standartları (IFRS/IAS) ile Uyumlu TMS Türkiye Muhasebe Standartları TFRS*, TMSK Yayınları, No:3, Ankara

<http://www.akbank.com/>

<http://www.bankasya.com.tr/>

<http://www.finansbank.com.tr/>

<http://www.garanti.com.tr/tr/>

<http://www.halkbank.com.tr/>

<http://www.vakifbank.com.tr/>

<http://www.yapikredi.com.tr>

[www. ziraat.com.tr](http://www.ziraat.com.tr)